

Андрій Фоменко
ректор Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент,
Заслужений юрист України

ЕПОХА ВІДРОДЖЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ НОВОГО СПРИЙНЯТТЯ РІВНОСТІ СТАТЕЙ

Мислителі раннього Відродження у порівнянні з попередніми роками все частіше зверталися до проблем реформування суспільства. У цей час з'являються роботи філософського напрямку про раціональну перебудову світу, виникають теорії про рівність статей, відбуваються теоретично обґрунтовані пошуки шляхів побудови щасливого суспільства. Англійський юрист, філософ, письменник-гуманіст, лорд-канцлер Англії Томас Мор в трактаті «Золота книга» (1516) описав ідеальну державу Утопія. На прикладі вигаданої острівної держави він показав своє розуміння найкращої системи суспільного устрою. Праця як суспільно значима активність індивідів є обов'язковою за думкою автора «Утопії» для всіх, причому землеробством займаються по черзі всі громадяни до певного віку. Жінки користуються повною рівноправністю. Жінки і чоловіки можуть займатися будь-яким видом діяльності - бути священиками, служити в армії і таке інше. Всі посади - виборні і можуть бути зайняті всіма членами суспільства Шлюб і сім'я будуються на умовах подібності характерів подружжя. Всі громадяни міста мають можливість розвивати свої інтелектуальні здібності. Томаса Мора серйозно зацікавило питання освіти жінок, таке його ставлення до цієї проблеми було незвичайним в той час. Він вважав, що жінки так само здатні до наукових досягнень, як і чоловіки, дочки філософа також здобули вищу освіту, так само, як і його син. Дочка Томаса Мора, письменниця і перекладачка Маргарет, була першою жінкою в Англії не королівського походження, яка видала книгу, а саме, свій переклад з латини роботи Еразма Роттердамського, великого вченого Північного Відродження, який вважався «князем гуманістів». Трактат «Місто Сонця» (1602), філософський твір італійця Томмазо Кампанелли, написаний в тюрмі інквізиції, зображує ідеальне місто, де усі люди будуть жити громадою. Чоловіки і жінки обов'язково мають отримувати однаково освіту як засіб забезпечення рівності статей.

Основу утопії Кампанелли становило скасування причини нерівності - тобто приватної власності, тому всі солярії (жителі Міста Сонця) є «одночасно багатими і разом з тим бідними: багатими – тому, що у них є все, бідними - тому, що у них немає ніякої власності, і тому не вони служать речам, а речі служать їм». В епоху Відродження розвивається в філософській думці суспільства ідея нового типу особистості. Нове світосприйняття нерозривно пов'язано з новими духовними орієнтирами і новим індивідуальним досвідом. Оскільки людина - це найцінніше, головне в світобудові, то у нього є право на свободу та повне розкриття свого потенціалу, творчого розвитку. Кожна людина незалежно від статі має право вільно визначати форму і сенс свого життя. Гуманісти головну увагу приділяють здійсненню та реалізації людських можливостей, сенсом існування особистості вони бачать у реалізації земного призначення.

Монтень Мішель, французький письменник і філософ епохи Відродження, автор книги «Досліди» також розвивав думку щодо рівності прав та впровадженню природного права. «Досліди» Монтеня - це ряд аналітичних висновків, що впливають переважно з спостережень над самим собою, разом з роздумами над природою людського духу взагалі. За словами письменника, кожна людина відображає в собі людство. Останнє зауваження особливо чітко вказує, що французький філософ наполягає на соціальну рівність жінок і чоловіків і важливість соціально-культурного досвіду і жінок, і чоловіків для побудови загальної картини світу. Монтень вважає найголовнішими обов'язками людини відношення до самого себе як до вільної особистості. Важливими для подальшого розвитку теорії природного права і концепції прав людини є його роздуми про природу людини. Він зазначає, що для того, щоб робити успішно свою справу, потрібно вивчити свій характер, свої нахили, розміри своїх сил і здібностей, силу волі, словом - вивчити самого себе. Людина повинна виховувати себе для щастя, намагаючись виробити стан духу, при якому щастя відчувається сильні-

ше, а нещастя - слабше. Крім обов'язків людини по відношенню до самого себе є також обов'язки по відношенню до інших людей і суспільства.

Принцип, яким повинні регулюватися відносини між людьми, є принцип справедливості; кожній людині потрібно віддавати по заслугах, бо так, в кінцевому рахунку, виявляють справедливість і перед самим собою і іншою особистістю незалежно від статі. Монтень показує себе тонким знавцем людської душі. Відстоюючи ідеали справедливості і рівності, філософ відзначає, що жінки анітрохи не винні в тому, що іноді відмовляються підкорятися правилам поведінки, встановленим для них суспільством, адже ці правила склали чоловіки, зазначає філософ, і до того ж без будь-якої участі жінок. Монтень вважає, що головна причина соціально-культурних відмінностей між чоловіком і жінкою - це укорінення в суспільстві стереотипів в питаннях виховання і освіти. Стверджуючи ідею природного стану людей, Монтень підготував ґрунт для подальшого розвитку теорії природного права, яка відіграла на той час революційну роль для представників французького Просвітництва. Відродження – це час переходу до наукового раціоналізму як способу пізнання світу. З'являються безліч, часом суперечливих теорій щодо спроможності робити об'єктивні висновки з приводу подій, що відбуваються. Відносини статей починають переосмислюватися, базуючись на ідеї рівності прав людини.

Філософія Відродження, яка сформувала принципи щодо людського призначення втілювати у своєму житті ідеї гуманізму, таким чином, включила жінку як соціального суб'єкта в систему гуманістичного розуміння цінності особистості незалежно від статі.

---

1. Томас Мор. Утопія. <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3752>

2. Кампанелла. Город Солнца / Пер. с лат. и ком. Ф. А. Петровского. Пер. прил. М. Л. Абрамсон, С. В. Шервинского и В. А. Ещина. Вст. ст. В. П. Волгина. — М.-Л. : АН СССР, 1954. 228 с.